

Priloga: Rzd-01-18-00011-01

Datum: 2.10.2018

opis enote nesnovne kulturne dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE

EID: **2-00066**

Ime enote: **Čebelarstvo**

Sinonimi imena enote:

2. OPIS ENOTE DEDIŠČINE

Zvrst dediščine: **gospodarska znanja in veščine**

Podzvrsti:

kmetijstvo, znanja o živalskem svetu, znanja o rastlinskem svetu, znanja o prostoru, transport, likovni izrazi

Tipološka gesla:

čebelarstvo, prevoz čebel na pašo, krašenje čebelnjakov, ljudsko slikarstvo

Kratek opis:

Tradicionalno čebelarstvo je kmetijska dejavnost gojenja čebel v gospodarske namene in preživljanje prostega časa. Slovenski čebelarji so razvili posebno znanje gradnje čebelnjakov ter oskrbovanja čebeljih družin in močno stanovsko organiziranost.

Opis:

Čebelarstvo je kmetijska dejavnost gojenja medonosnih čebel v gospodarske namene (opraševanje kulturnih rastlin, pridelava in uporaba čebeljih pridelkov) ter skrb za ohranitev čebel, večkrat tudi koristno preživljanje prostega časa. Tradicionalno znanje oskrbovanja čebeljih družin se izraža v uporabi posebnega orodja, vzreji matic avtohtone vrste, posebni gradnji in uporabi čebelnjakov, prevažanju čebel na paše, poslikavanju panjskih končnic in uporabi AŽ-panja.

Z območja Slovenije izvira kranjska čebela ali sivka, ki je danes druga najbolj razširjena vrsta medonosne čebele na svetu. Kranjska sivka je cenjena zaradi mirnosti, nabiralne vneme, odpornosti proti boleznim in burnega spomladanskega razvoja. Številne pozitivne lastnosti domače čebele so vplivale tudi na globok duhovni odnos Slovencev do nje, kar se zrcali v arhitekturi in umetnosti.

V Sloveniji deluje že okoli 10.000 čebelarjev, ki čebelarijo z okoli 150.000 čebeljimi družinami in pridelajo okoli 3.000 ton medu na leto. Slovenske čebelarje kot osrednja organizacija povezuje Čebelarska zveza Slovenije (ČZS). Razvili so močno stanovsko organiziranost in prenos znanja, ki poteka iz roda v rod v čebelarskih krožkih, v okviru svetovalne službe ČZS in poverjenikov društev. Vanjo je vključenih 210 čebelarskih društev. Na osnovnih in srednjih šolah deluje 163 čebelarskih krožkov. Enkrat na leto se čebelarji srečajo na strokovni prireditvi ApiSlovenija, javnosti se predstavljajo na dnevih odprtih vrat. Na lokalni ravni se združujejo društva in zveze.

Slovenija v svetu velja za čebelarsko velesilo. Čebelarstvo se je na Slovenskem razvilo v čebelarsko kulturo, po čemer se bistveno razlikuje od drugih svetovnih čebelarstev. Na pobudo slovenskih čebelarjev je OZN leta 2017 razglasila 20. maj, rojstni dan slovenskega čebelarja Antona Janše, za svetovni dan čebel. V Sloveniji

se razvija tudi urbano čebelarstvo. Urbani čebelarji čebelarijo v panjih na ravnih strehah v glavnem mestu, kjer imajo čebele zelo dobre pogoje za razvoj in pašo v bližnjih parkih, ki niso škropljeni z različnimi strupi kot na podeželju. Urbano čebelarstvo danes postaja vse bolj priljubljeno, kar lahko pripišemo navezavi aktivnosti na gibanja za ozelenitev mestnih naselij, trendom zdravega načina življenja in permakulture, samopreskrbe in celostnega stika z okoljem ter dvigu družbenega osveščanja o pomembnosti čebel za preživetje in ves ekosistem.

Slovenski čebelarji pridobivajo med, vosek, cvetni prah, matični mleček, propolis in čebelji strup. Za med, pridelan izključno v Sloveniji, so tri vrste zaščitene z označbo porekla (slovenski med, kraški med in kočevski med). Čebelje pridelke za ohranjanje zdravja uporabljamo v apiterapiji. V povezavi z njim se hitro razvija tudi apiturizem.

Slovensko čebelarstvo se je začelo intenzivneje razvijati v 2. polovici 18. stoletja. Takrat so začela nastajati prva domača strokovna besedila čebelarskih klasikov Petra Pavla Glavarja, Antona Janše in Giovannija Antonia Scopolija, ki so ponesli naše tradicionalno znanje v svet. Anton Janša je leta 1770 postal prvi čebelarski učitelj v avstrijski monarhiji. Na podlagi tradicionalnega znanja so od tedaj pisali priročnike v slovenskem jeziku tudi drugi pisci. V 2. polovici 19. stoletja se je razmahnila trgovina s kranjsko čebelo, ki so jo pošiljali na vse celine. Osrednje čebelarsko slovensko društvo, predhodnik današnje ČZS, je bilo ustanovljeno leta 1898 v Ljubljani. Začelo je izdajati svoje glasilo Slovenski čebelar, ki izhaja neprekinjeno vse do danes. Čebelarske podružnice so bile ustanovljene po vseh pokrajinah. Leta 1910 je Anton Žnideršič razvil t. i. AŽ-panj in ta je postal najbolj razširjen tip panja v slovenskem čebelarstvu. Leta 1959 je bil na pobudo čebelarjev ustanovljen Čebelarski muzej. Leta 2002 je bil na Brdu pri Lukovici ustanovljen Čebelarski center. Z vstopom Slovenije v Evropsko unijo je ČZS pridobila status priznane rejske organizacije v čebelarstvu.

Datacija:

druga polovica 18. stol., 1770, druga polovica 19. stol., 1898, prva četrtina 20. stol., 1910

3. LOKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

Naselje: **BRDO PRI LUKOVICI (LUKOVICA)**

Opis lokacije:

Slovenija

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **476000** X: **113950**

4. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

Čebelarska zveza Slovenije
Brdo pri Lukovici 8, 1225 Lukovica

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02_00066.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Franc Šivic, 2004

6. VARSTVENE USMERITVE ZA ENOTO

Kategorija usmeritev: **drugi ukrepi ohranjanja nesnovne dediščine**

Opis usmeritev:

osnovne varstvene usmeritve za nesnovno dediščino

7. PRISTOJNOSTI

Pristojna institucija: **Muzeji radovljiške občine Radovljica**

Strokovna področja:

čebelarstvo, etnologija

8. POVEZAVA ENOTE Z DRUGIMI ENOTAMI REGISTRA

Register nesnovne kulturne dediščine:

Register nepremične kulturne dediščine:

Ambrož pod Krvavcem - Cerkev sv. Ambroža (EŠD 1687)

Breznica - Janšev čebelnjak (EŠD 5323)

Cogetinci - Hauzerjeva zbirka čebelnjakov (EŠD 27928)

Hrušovje - Čebelnjak na domačiji Hrušovje 13 (EŠD 26368)

Register premične kulturne dediščine:

Slovenski etnografski muzej

Muzeji radovljiške občine Radovljica

Tehniški muzej Slovenije

Koroški pokrajinski muzej

Gorenjski muzej

Gornjesavski muzej Jesenice

Posavski muzej Brežice

9. UTEMELJITEV VPISA

Vsa znanja in spoznanja, povezana s sodobnim čebelarstvom na Slovenskem, slonijo na dolgi in bogati tradiciji, ki so jo v sožitju z medonosno čebelo sooblikovali številni domači in na Slovenskem delujoči tuji čebelarji ter drugi strokovnjaki, zato Slovenija danes v svetu velja za zelo pomembno čebelarstvo državo, v kateri se čebelarji samo s slovensko avtohtono raso, ki velja za drugo najbolj razširjeno vrsto medonosne čebele na svetu, kranjsko čebelo ali sivko. Kranjska čebela je svoje veljavno znanstveno ime, *Apis mellifera carnica*, dobila leta 1879. Številne pozitivne lastnosti domače čebele so vplivale tudi na globok duhovni odnos Slovencev do nje, kar se zrcali v verovanju, vraževerju, besedju, simboliki, pregovorih, leposlovju, arhitekturi in umetnosti.

Slovenski čebelarji so razvili nekatere izvirne elemente slovenske čebelarke tradicije, ki jih uporabljajo še danes, to so čebelnjaki, prevozno čebelarjenje, tradicionalni slovenski panji, poslikavanje panjskih končnic ter tradicionalno znanje oskrbovanja čebeljih družin, močno stanovsko organiziranost in prenos znanja, kar spodbuja in koordinira osrednja stanovska organizacija Čebelarstva zveza Slovenije.

10. OMEJITVE GLEDE JAVNOSTI PODATKOV

Omejitev: **ni omejitev glede javnosti podatkov**

11. OPOMBE

12. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **> 30 m**

Natančnost območja: **območje ni določeno**

13. VPIS V REGISTER

Vpis dne: **2.10.2018**

Št.: **Rzd-01-18-00011-03**

Razlog: **neznano**

14. SPREMEMBA REGISTRA

Sprememba dne:

Št.:

Razlog:

15. IZBRIS IZ REGISTRA

Izbris dne:

Št.:

Razlog:

16. ZAZNAMKI

Številka: Rzd-01-18-00011-11-01

Datum: 2.10.2018

opis nosilca enote nesnovne dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

EID: **02-00066**

Ime enote: **Čebelarstvo**

2. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

Nosilec:

Identifikacija nosilca: **183**

Čebelarska zveza Slovenije

Brdo pri Lukovici 8, 1225 Lukovica

<http://www.czs.si/>

3. OPIS DEJAVNOSTI NOSILCA

Opis (posebnosti glede na opis enote dediščine):

Je edini nosilec te enote nesnovne dediščine.

4. LOKACIJA NOSILCA

Naselje: **BRDO PRI LUKOVICI (LUKOVICA)**

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **476105** X: **114115**

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02N_00183**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Franc Šivic, 2004

6. OPOMBE

7. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **1 m - 3 m**

8. VPIS NOSILCA

Vpis dne: **2.10.2018**

Številka: **Rzd-01-18-00011-03**

Razlog: **neznano**

9. SPREMEMBA NOSILCA

Sprememba dne:

Številka:

Razlog:

10. IZBRIS NOSILCA

Izbris dne:

Številka:

Razlog:

11. ZAZNAMKI